

Sammen om kvalitetsutvikling og kompetanseløft for fremtidens barnehager

Barn i barnehagealder trenger mer oppmerksomhet og flere pedagoger med barnehagefaglig masterutdanning i *barnehagene*.

Barnehagelektorer i alle kommuner?

NRLU (NRLU-sak 11/17) nedsatte en hurtigarbeidende arbeidsgruppe ledet av Helene Lund (DMMH) med følgende medlemmer Ingeborg Eidsvåg Fredwall (UiA), Gunn Gallavara (Utdanningsforbundet), Tove Lafton (HiOA), Ruth Ingrid Skoglund (HVL), Gerd Sylvi Steinnes (HVo), Katrine Stegenborg Teigen (KS/PBL), Dagny Hov (UHR-sekretariatet) som fikk i oppdrag å utarbeide et kunnskapsgrunnlag og forslag til NRLU om hvordan rådet mest hensiktsmessig kan arbeide strategisk og kunnskapspolitisk med å styrke kompetansen i barnehagen. Gruppen ble bedt om å være i løpende dialog med KD om revideringen av kompetansestrategien. Gruppen har hatt tre møter, i tillegg til at arbeidsgruppen var representert på KDs innspillskonferanse om revidering av Kompetanse for fremtidens barnehage 4. april 2017 og et kontaktmøte med KD 21. april 2017. Arbeidsgruppen har utarbeidet denne rapporten som beskriver situasjonen og utfordringene, og gir forslag til tiltak som oversendes til rådsmøte i Örebro 31 mai-2 juni 2017.

Innhold

Beskrivelse av dagens situasjon og morgendagens utfordringer	3
På lag med kunnskapsbarnehagene	3
Et løft for barnehagelærerutdanningen	5
Videreutvikling av barnehagens innhold	6
Økt kompetanse i barnehagene kan gi mer relevant og adekvat forskning	8
Samarbeid mellom UH-institusjoner og barnehagene krever høy kompetanse	8
Endring for å møte kompetanseutfordringene	9
Innledning	9
Masterutdanninger må tilbys	9
Masterutdanning må verdsettes	10
Masterutdanning må erverves	11
Masterutdanning må inngå i nasjonal politikk og i nasjonale mål	11
Økonomi	13
Masterutdanning i barnehagerelaterte fagområder	13
Masterutdanninger direkte innrettet mot barnehageområdet (inkl. studentmålgruppe)	13
Forslag til tiltak	13
Appendix 1	15
Appendix 2	16
Beskrivelse av dagens UH-sektors satsning på masterutdanninger rettet mot barnehagefeltet: Kultur for kvalitet... eller grunn til bekymring?	16
Masterutdanningstilbud for barnehagelærere – nærhet til praksisfelt og forskningsforankring.....	16
Masterstudier rettet mot barnehagelærere	16
Masterstudier med en bredere sektortilknytning enn bare barnehage... ..	17

Beskrivelse av dagens situasjon og morgendagens utfordringer

På lag med kunnskapsbarnehagene

En god barndom varer hele livet. Samfunnets krav til barnehagene har gjennom mange år økt, og synes å fortsette å øke i tråd med samfunnsutviklingen.¹ Den nye rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver plasserer ansvaret for å lede det pedagogiske arbeidet hos barnehagelærere/pedagogiske ledere. Allerede i 2010 avdekket NOKUTs evaluering av førskolelærerutdanningen at barnehagesektoren hadde gjennomgått store endringer og fått tilført nye og krevende oppgaver.² I hovedrapporten fra NOKUT i 2010 står det:

Komiteen mener at førskolelærerutdanningen av faglige grunner bør ligge på masternivå. En utvidelse vil gi mulighet for at førskolelærerne som gruppe får mer omfattende og solid kunnskap og et større repertoar av ferdigheter, og at de dermed vil være bedre kvalifisert for en større bredde av funksjoner. Femårig førskolelærerutdanning ville dessuten gi rom for å styrke utdanningen innholdsmessig på områder som nå savnes. Den vil også inkludere selvstendig arbeid med en masteroppgave. I tillegg til den kunnskap og ferdighet den enkelte får gjennom et slikt arbeid, vil masteroppgavene bidra til at man vinner ny kunnskap på området og til bedre forutsetninger for utvikling av barnehagen og andre tiltak for barn.³

I 2016 la SSB frem tall som viser at 96,8% av alle barn mellom 3-5 år i barnehage, mot bare 78,1% i 2000, og 82% av 1-2-åringer hadde barnehageplass mot tidligere 37,1% i 2000⁴. Den store veksten i antall barn har bidratt til økt kompleksitet, også med hensyn til antall barn med annet morsmål enn norsk og barn med særskilte behov. Den enorme veksten av 1-2-åringer krevde og krever økt kompetanse på hvordan organisere og imøtekomme denne aldersgruppens særskilte behov. I tillegg viste NOKUT-rapporten hvordan utvikling av nye organisasjonsformer, større og mer komplekse barnehageorganisasjoner krever økt barnehagefaglig kompetanse.

Med en slik formidabel vekst økte behovet for mer kompetanse på en rekke områder, der fire områder særlig ble identifisert: barnehageledelse, kulturelt mangfold, et godt språkmiljø (høyere andel barn med annet morsmål enn norsk) og barn med særskilte behov.⁵ I tillegg har det siden 2010 vært satset på å styrke kompetansen til de ansatte på de minste barnas behov og IKT. Det har således over lengre tid vært et betydelig press på bachelorutdanningen med til dels urealistiske forventninger som sprenger rammene for innholdet i et treårig studium.

Utfordringene man sto overfor i 2010 var store, og de utdanningspolitiske grep som man den gang måtte ta, var på kort sikt å sikre mange nok barnehagelærere for å kunne ta hånd om det økte antallet barn som skulle ha barnehageplass. Det har vært arbeidet målrettet med dette målet siden den gang, og i dag synes målet for andelen barnehagelærere å være innen rekkevidde, selv med en

¹ Kunnskapsdepartementet, (2017) Ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver Meld. St. 19 (2015-2016) Tid for lek og læring: Bedre innhold i barnehagen
Kunnskapsdepartementet, (2013) Kompetanse for fremtidens barnehage: strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020

² NOKUT, (2010) Evaluering av førskolelærerutdanning i Norge 2010: Del 1: Hovedrapport s. 18

³ NOKUT, (2010) Evaluering av førskolelærerutdanning i Norge 2010: Del 1: Hovedrapport s. 102

⁴ Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige/2017-03-21>

⁵ Kunnskapsdepartementet, (2013) Kompetanse for fremtidens barnehage: Strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020 s. 10

forhøyet pedagognorm og forholdstallnorm for tetthet mellom barnehagebarn og barnehagelærere⁶. Den neste utfordringen som er blitt adressert (bl.a. gjennom OECD-rapporten fra 2015) har handlet om å gi barnehageassistenter mulighet til å bli barnehagelærere gjennom et mangfold av utdanningsveier. Også dette målet er i ferd med å bli realisert⁷. Strategidokumentet *Kompetanse for fremtidens barnehage* adresserte også disse problemstillingene, og la samtidig inn formuleringer som kan bidra til økt satsning på videreutdanning på masternivå for allerede utdannede barnehagelærere.⁸ I revidert statsbudsjett for 2017 er det bevilget midler til ny pedagognormen på 44%. De ovennevnte utfordringene har frem til nå fått stor oppmerksomhet, og tiden er inne til å løfte blikket mot nye kompetanseutfordringer.

Denne rapporten fokuserer på kompetansebehovet som *ikke* i samme grad er blitt løftet frem, nemlig spørsmålet om å *heve nivået på* den samlede barnehagekompetansen. Det er et mål at ansatte i barnehagen i større grad kan utvikle kompetanse rettet mot de særlig utfordringer som er nevnt ovenfor (barnehageledelse, kulturelt mangfold, et godt språkmiljø og barn med særskilte behov). Det har vært en økende erkjennelse av at barn i barnehagealder er i den fasen av livet da de utvikler seg mest, dannes mest og er mest sårbare.⁹ Et samfunn som både ser at barn trenger en kvalitativt god oppfølging i denne delen av sitt liv, og som også er opptatt av å gi dem et godt fundament for sin videre utvikling, er også innstilt på å etablere og vedlikeholde et solid faglig fundament for de som skal arbeide med barn i denne sårbare og sterkt utviklende fasen.¹⁰

Områdene påpekt i Evaluering av førskolelærerutdanning i Norge og de som senere har blitt løftet frem i *Kompetanse for fremtidens barnehage*, ble i første fase fulgt opp ved å bli satt på dagsorden i den ordinære bachelorutdanningen for barnehagelærere og i videreutdanning initiert av Udir. Da førskolelærerutdanningen ble omorganisert til en barnehagelærerutdanning forble utdanningen en treårig bachelorutdanning. Kompleksiteten i utfordringene fordrer imidlertid at barnehagene har tilgang på barnehagelærere med kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse innen disse områdene med en fullført barnehagefaglig masterutdanning. I dagens situasjon er det trolig ikke noe mulighetsrom for å øke grunnutdanningen av barnehagelærere til en femårig masterutdanning (tilsvarende grunnskolelærerutdanningen). Vi tar i denne rapporten til orde for å arbeide målrettet for at en *større andel av barnehagelærerne får masterutdanning*, og at disse både kan bidra til lokal kompetanseheving og bedre kvalitet i de satsningsområdene som er identifisert¹¹, og at disse samtidig kan øke anvendelsen av forskningsresultater fra barnehagerelatert forskning. Et viktig ledd i strategidokumentet *Kompetanse for fremtidens barnehager* er å styrke den samlede kompetansen til

⁶ Følgeruppa (2016): Barnehagelærerutdanninga. Tilbakevendande utfordringar og uprøvde mulegheiter. Rapport nr. 3. Bergen: Høgskolen i Bergen.
Følgegruppen (2016). Barnehagelæreryrket og barnehagelærerutdanningen. Delrapport utarbeidet for Følgegruppen av Lars Gulbrandsen (Høgskolen i Oslo; Senter for velferds- og arbeidslivsforskning, NOVA) Olav Kvitastein (Høgskolen i Bergen) og Svein Ole Sataøen Høgskolen i Bergen). Bergen: Høgskolen i Bergen.

⁷ Gulbrandsen, L. NOVA 2015 Rapport Yrkesgruppen som sluttet å slutte

⁸ Haugseth, A.S. (2016) [Følgeevaluering av strategien Kompetanse for framtidens barnehage: Delrapport 1: Implementering av strategien](#)

⁹ Selmer-Olsen, I «Når kommer barnehagelektorene?» i Klassekampen 28. mars 2017

¹⁰ Lillejord, S. og Børte, K. (2017) Lærerutdanning som profesjonsutdanning

¹¹ Kunnskapsdepartementet, Meld. St 19 (2015-2016) Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen
Kunnskapsdepartementet, (2013) Kompetanse for fremtidens barnehage: strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020.

barnehagelærerne. Ved å øke andelen barnehagelærere med masterkompetanse i barnehagene, vil også kvaliteten på den generelle barnehagelærerutdanningen (BLU) styrkes.

Et løft for barnehagelærerutdanningen

28.04.17 skriver Aftenposten i lederartikkelen «Løft barnehagelærerne»: «Muligheten for å opprette stillinger som barnehagelektor bør undersøkes. Det er ikke et mål at alle ansatte skal ha en mastergrad, men at det finnes noen i personalet som har teoretisk bakgrunn til å tolke og analysere [...], vil være en styrke.» Den treårige barnehagelærerutdanningen (bachelor) er en god utdanning med tanke på å sette en stor mengde barnehagelærere i stand til å løse eksisterende utfordringer i barnehager. Ved å øke andelen barnehagelærere med masterutdanning i barnehagene som også kan veilede bachelorstudenter, vil kvaliteten på barnehagelærerutdanningen kunne øke.

Kunnskapssenter for utdanning la nylig fram rapporten *Lærerutdanning som profesjonsutdanning*. Rapporten viser at et grunnleggende trekk ved profesjonsutdanninger, er at forskning betraktes som sentral kunnskapskilde. Da må både lærerutdanningsinstitusjonen og praksisarenaen være forskningsinformerte arbeidsplasser.

Barnehagefaglig masterutdanning i barnehagene vil bidra positivt med tanke på å tilføre nødvendig kompetanse til å kunne håndtere de mest krevende og vanskeligste sakene som barnehagen må håndtere, det være seg innen ledelse, barn med særskilte behov eller komplekse utfordringer knyttet til danning og kulturelt mangfold. En masterutdanning vil også gi nødvendig tid til utvikling, fordypning og personlig modning som ledere trenger for å møte de tyngre og vanskelige sakene i barnehagene på en god måte. God kvalitetsmessig kunnskapsledelse i de nye store og komplekse virksomheter krever at flere barnehagelærere har kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse som man får gjennom en barnehagefaglig masterutdanning.

Ved flere anledninger er det fremholdt at barnehagelærerprofesjonen har et klart behov for å utvikle et sterkere felles profesjonsspråk¹². En større andel av masterutdannede barnehagelærere vil kunne bidra til dette.¹³ Vi mener at et styrket profesjonsspråk i sektoren vil komme partnerskapet mellom barnehagene og universitetene/høyskolene til gode, jf. Lillejord og Børtes kunnskapsgrunnlag¹⁴. Det vil for det første føre til at samarbeidet mellom praksisfeltet og forskningsfeltet vil fungere bedre. «Profesjonsutdanninger er avhengige av velfungerende partnerskap med det praksisfeltet de utdanner til. Velfungerende partnerskap i lærerutdanningen forutsetter symmetriske relasjoner mellom samarbeidende aktører og enighet om hva som kjennetegner god praksis i utdanningssektoren.»¹⁵ Flere barnehagelærere med barnehagefaglig masterutdanning vil bidra til at forskningsprosjekter kan utvikles i et tettere samarbeid der materiale fra barnehagefeltet i større grad kan tas i bruk.

¹² Gulbrandsen, (2016) Barnehagelærerutdanninga: Tilbakevendande utfordringar og uprøvde mulegheiter 2016, kap 9

¹³ Lillejord, S. & Børte, K. (2017). Lærerutdanning som profesjonsutdanning – Forutsetninger og prinsipper fra forskning. Et kunnskapsgrunnlag. Oslo. Kunnskapssenter for Utdanning. s. 13

¹⁴ Lillejord, S. & Børte, K. (2017). Lærerutdanning som profesjonsutdanning – Forutsetninger og prinsipper fra forskning. Et kunnskapsgrunnlag. Oslo. Kunnskapssenter for Utdanning. s. 22. [Det som skrives om skole her mener vi også vil gjelde for barnehagene]

¹⁵ Lillejord, S. & Børte, K. (2017). Lærerutdanning som profesjonsutdanning – Forutsetninger og prinsipper fra forskning. Et kunnskapsgrunnlag. Oslo. Kunnskapssenter for Utdanning. s. 2

For det andre vil utviklingen av et mer adekvat profesjonsspråk kunne bidra til å utvikle den faglige diskursen i barnehagen(e). I dag opplever mange nyutdannede at det faglige språket de har ervervet i utdanningene ikke i tilstrekkelig grad møter gjenklang i den barnehagepraksisen de møter når de får sin første stilling.¹⁶ Et mulig resultat av dette er at en for stor andel av barnehagelærerne sluttet i løpet av de to første årene, og atter andre legger sin faglighet til side.¹⁷ Små fagmiljø kan føre til at kunnskapen forvitrer og barnehagelærere av ulike grunner legger sitt profesjonsspråk til side.¹⁸ De siste årene er det tendenser til at barnehagelærere blir stående noe lengre i jobb i barnehage.¹⁹ En økt andel barnehagelærere med høyere kompetanse vil trolig bidra til å gi mer rom til faglig relevante diskurser i barnehagen, og derigjennom kunne bidra til å redusere frafall fra profesjonen. Det er ønskelig å gi barnehagelærere med treårig utdanning del i en faglig utvikling og kompetanseheving. En viktig faktor i dette er å sikre at praksisopplæringen i studiet får et godt faglig nivå. Her står praksislærere sentralt. Dersom en større andel av praksislærere har høyere kompetanse (masterutdanning), vil det kunne gi god faglig effekt i forhold til bachelorstudentenes faglige og profesjonelle utvikling.

Alle de ovennevnte problemstillingene tydeliggjør et behov for flere ansatte i barnehagene med høyere barnehagefaglig masterutdanning for å nå målsettingen om økt kvalitet i barnehagene. En slik kompetanseheving er også nødvendig for å oppfylle formålet om «en integrert, profesjonsrettet og forskningsbasert utdanning med høy faglig kvalitet og med et mer forpliktende samspill mellom utdanningsinstitusjon og praksisfelt».²⁰

Videreutvikling av barnehagens innhold

Den nye rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver krever økt fokus på innholdet, og at barna sikres progresjon og omsorg. Barndommens egenverdi og lekens sentrale plass og betydning for barns læring og dannelse er viktige tema i barnehagevitenskapen.²¹ På samme måte som økt kvalitet i grunnskolen har krevd et reelt kompetanseløft (5årig masterutdanning) hos skolelærerne, vil det kreve et kompetanseløft med barnehagefaglig masterutdanning for en del av barnehagelærerne for å oppnå økt kvalitet i barnehagene. Dette er viktig både for utviklingen av barnehagens innhold, og for samarbeidet mellom barnehagene og utdannings- og forskningsmiljøene.²² Forbedret praksis i barnehagene fordrer ny forskningsbasert kunnskap om barns utvikling og læring.²³

Barnehagevitenskap er en relativ ung vitenskapsdisiplin som bygger på forskning fra ulike vitenskapsdisipliner og bidrar med forskning og utdanning omkring sentrale tema som er vesentlige for barns lek, læring og dannelse. Ved noen utdanningsinstitusjoner anses barnehagevitenskap som

¹⁶ Eik, Steinnes & Ødegård (2016): Barnehagelæreres profesjonslæring. Bergen. Fagbokforlaget

¹⁷ Ødegård, E (2011): Doktoravhandling UIO

Ødegård, E. (2011). Nyutdannede pedagogiske ledere mestringer og appropriering av barnehagens kulturelle redskaper (Monografi). University of Oslo, Oslo.

¹⁸ Eik, L. T. (2014). Ny i profesjonen. En observasjons- og intervjustudie av førskolelæreres videre kvalifisering det første året i yrket. (Monografi). Universitetet i Oslo, Oslo. Utbildningsdepartementet, 2017

¹⁹ Gulbrandsen, L. (2015) *Barnehagelærerne. Yrkesgruppen som sluttet å slutte*. NOVA Notat nr. 1/15

²⁰ Kunnskapsdepartementet 2012 Forskrift for om rammeplan for barnehagelærerutdanning, innledningen og Meld. St. 19 Tid for lek og læring, s. 73

²¹ Korsvold, T. (2016) *Perspektiver på barndommens historie*

²² Kunnskapsdepartementet Meld. St. 16 (2016-2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning

²³ Kunnskapsdepartementet Meld. St 16 (2016-2017) kultur for kvalitet i høyere utdanning.

en del av utdanningsvitenskap generelt, og behandles ikke som et egen vitenskapsgren. Det barnehagevitenskapelige fagmiljøet i Norge vil profitere på å bli styrket for å sikre god kvalitet og relevant forskning.²⁴ Det samme viser OECD rapporten «Thematic Review of Early Childhood Education and Care Policy in Norway». Denne rapporten påpeker et behov for fortsatt styrking av utdanningsforskning rettet mot barnehagefeltet, og en dreining i etterspørselen med mer fokus på kvalitet og relevans, og viser til strategiene *Kunnskap for kvalitet* (2008–2013) and *Kvalitet og relevans* (2014–2019).²⁵ Fire behov løftes frem i denne OECD rapporten for barnehagesektoren:

- Å styrke kunnskapsmiljøene som bidrar til utdanningsforskning
- Å styrke kvaliteten og relevansen til forskningen
- Å stimulere til innovasjon og styrket samarbeid med forskningsmiljøer i Skandinavia, Europa og verden for øvrig.
- Å anvende kunnskapsproduksjonen og forskningsresultatene i ledelse, administrasjon og i praksis i [barnehage]sektoren.

Norge bør ha ambisjoner om å ligge i forkant på utviklingen av de barnehagevitenskapelige forskningsmiljøene i Europa og verden. Den skandinaviske barnehagemodellen og de norske barnehagelærerutdannings- og forskningsmiljøene møter stor interesse fra andre land som ønsker å styrke sitt barnehage tilbud.

I den nye norske Studietilsynsforordningen fra februar 2017 vektlegges det at det skal være både bredde og sammenheng mellom masterutdanninger og doktorgradsprogram på den enkelte universitet eller vitenskapelige høyskole. I tråd med dette og med føringene i Meld. St 16 Kultur for kvalitet i høyere utdanning er det nødvendig med et ytterligere politisk trykk og strategisk satsning for å styrke barnehage-vitenskapsfeltet i Norge. UHRs kartlegging av det eksisterende samlede mastertilbud rettet mot barnehagelærere, se appendix 2, gir grunn til bekymring for om det er tilstrekkelig bredde og volum i masterprogrammene som tilbys barnehagelærere og som skal danne grunnlag for barnehagevitenskapens doktorgradsprogram i fremtidens Norge. Oversikten i appendix 2 viser at det kun er en UH-institusjon som tilbyr mer enn et masterprogram som utelukkende retter seg mot barnehagevitenskaplige fagområder.

De nye kunnskapsområdene i bachelorutdanningen for barnehagelærere bygger ikke på etablerte vitenskapsdisipliner, men baserer seg på tverrfaglig samarbeid mellom ansatte fra ulike faglige miljøer som ofte også leverer forskning og utdanning inn mot grunnskolelærerutdanningene. Bachelorutdanningen for barnehagelærere gir likevel et visst bilde av bredde og gir indirekte føringer om hvilke fag som inngår i eller leverer viktige bidrag til barnehagevitenskapen. Både den tidligere førskolelærerutdanningen og den nyere barnehagelærerutdanningen særpreges av å være temaorientert.²⁶

²⁴ Haugseth, A.S. (2016) [Følgeevaluering av strategien Kompetanse for framtidens barnehage: Delrapport 1: Implementering av strategien](#)

Guldbrandsen, (2016) Barnehagelærerutdanninga: Tilbakevendende utfordringer og uprøvde muligheter

²⁵ OECD (2015) Report OECD – Thematic Review of Early Childhood Education and Care Policy in Norway, s. 115

²⁶ Kunnskapsdepartementet, Meld. St. 24 side 18. (s. 19. forskning av Bratterud m fl 2012)

Økt kompetanse i barnehagene kan gi mer relevant og adekvat forskning

Det er også god grunn til å anta at økt kompetanse i barnehagene vil kunne være med på å stimulere et bedre samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og barnehagene.²⁷ Videre vil nærvær av barnehagelærere med barnehagefaglig masterutdanning styrke de lokale barnehagenes mulighet til å være i dialog med forskningsmiljøer med tanke på å få frem relevante forskningsprosjekt, og endog selv kunne være med på å utvikle og gjennomføre forskningsprosjekt. Ansatte med barnehagefaglig masterutdanning i barnehagene vil også kunne bidra til bedret kontakt og samarbeid mellom barnehagene, foreldre, barnehageeiere og forskningsmiljøer.

Det er et stort behov for mer praksisnær forskning på feltet fordi sektoren og samfunnet er preget av raske og store endringer som gjør at gammel kunnskap fort blir utdatert.²⁸

Et annet aspekt som særpreger faglig virksomhet i barnehagen, er innlæring av grunnleggende generell kompetanse og ferdigheter (lære seg selv å kjenne i møte med andre, utvikle sosiale ferdigheter, leke, gjøre grunnleggende samfunnsverdier til sine egne, lære krype, gå, klatre, falle, balansere osv). Barnehagen arbeider med å tilrettelegge for en helhetlig og allsidig utvikling som kilde til livsmestring og glede i hverdagen. Skal barnehagene bli bedre må det *forskes* mer på slik pedagogisk virksomhet, med tanke på å utvikle ny og bedre praksis.

For at den forskningen som finner sted faktisk kan anvendes i barnehagesektoren, er det også avgjørende at det finnes fagpersoner med barnehagefaglig masterutdanning som har analytisk kompetanse til å kunne forstå, tolke og anvende forskningsresultater inn i lokale kontekster.

For å sikre relevant forskning av høy kvalitet, er det også viktig at et tilstrekkelig antall av de aktive forskerne rekrutteres blant personer som har erfaring fra barnehageprofesjonen. Et adekvat utvalg av høyt kompetente doktorgradsstudenter fordrer imidlertid et solid antall kandidater med relevant masterutdanning.

Samarbeid mellom UH-institusjoner og barnehagene krever høy kompetanse

Meld. St. 16 Kultur for kvalitet i høyere utdanning løfter frem den viktige sammenhengen mellom forskning, utdanning og relevans for arbeidslivet. Dersom man skal lykkes med et produktivt samspill mellom UH-institusjoner og barnehagene fordrer det at det finnes flere ansatte med barnehagefaglig masterkompetanse i barnehagene. Lillejord og Børte skriver at en forskningsbasert master bidrar til å utvikle skolen.²⁹ Vi mener at det samme trolig gjelder for barnehagen. Ansatte med barnehagefaglig masterutdanning vil også kunne bidra i FoU i barnehagene. Dette kan i neste omgang bidra til etableringen av utdannings-/universitets-/høgskolebarnehager med høy kvalitet. Revideringen av kompetansestrategien for Kompetanse for fremtidens barnehage bør ta videreføre viktige føringer i

²⁷ Slik det er eksempler på i Sverige som også arbeider med en utredning for å fremmes stillinger i barnehager der det eksplisitt blir tillagt forskningsvirksomhet (Skolverket, 2015, Utbildningsdepartementet, 2017).

Cervantes, S. (2016). Förskola på vetenskapelig grund. Förskoleschefers och ledningsstöds beskrivningar av arbetet med vetenskaplig grund i förskolans praktik ur ett nyinstitutionalistisk perspektiv. BUF:s forskningsrapportserie nr. 2016:1. Luleå Kommune.

²⁸ Utbildningsdepartementet 2017

Cervantes, 2016

²⁹ Lillejord, S. & Børte, K. (2017). Lærerutdanning som profesjonsutdanning – Forutsetninger og prinsipper fra forskning. Et kunnskapsgrunnlag. Oslo. Kunnskapssenter for Utdanning, s. 21

Meld. Sr 16 ved å etterspørre og legge til rette for at flere av fremtidens barnehagelærere har barnehagefaglig masterutdanning.

Endring for å møte kompetanseutfordringene

Innledning

Kapittelet ovenfor har synliggjort klare kompetansebehov innen barnehagesektoren. Disse utfordringene må løses i tillegg til at man har fortsatt fokus på økt personaltetthet og høyere andel barnehagelærere i barnehagene. Denne rapporten foreslår at disse kompetanseutfordringene i første omgang møtes ved at Kunnskapsdepartementet igangsetter en reform der det arbeides målrettet for å utdanne markert flere barnehagelærere med masterutdanning enn i dag, og at flertallet av disse oppnår kompetanse relevant for å videreutvikle arbeidet i barnehagen.

Grunnleggende sett kreves det at utdanningsinstitusjonene settes i stand til å utforme og tilby relevante masterutdanninger som holder et høyt nivå. Partene i arbeidslivet må også drøfte hvordan barnehagelærere med mastergrad kan synliggjøres i avtaleverket. Barnehagefaglige masterutdanninger må ses på som relevant og attraktivt både fra arbeidsgiversiden og fra arbeidstaker siden. Til sist er det vesentlig at masterprogrammene tilbys innenfor en total ramme som både virker faglig spennende, relevante og utfordrende, og som sikrer den enkelte masterkandidat muligheter til å anvende sin masterkompetanse og at de sikres en god karriereutvikling.

Masterutdanninger må tilbys

Universiteter og høyskoler med relevante fagmiljø må gis oppdraget med å utforme relevante mastergrader innenfor barnehagefeltet. Det er i denne fasen ikke ønskelig at disse masterutdanningene gis for stramme føringer gjennom for eksempel rammeplaner eller nasjonale retningslinjer.

Det normale vil være at en slik reform iverksettes gjennom å tildele studieplasser til institusjoner som har faglige forutsetninger – og tilstrekkelig kapasitet – til å tilby programmene, og ved at KD i tildelingsbrev spesifiserer hvilke samfunnsutfordringer disse masterutdanningene skal bidra til å løse. Det er ønskelig at KD (gjennom NOKUT) sikrer at mastergradsutdanningene kun tilbys ved institusjoner med tilstrekkelig faglig bredde, og hvor programmene er forankret i fagmiljø som driver relevant barnehageforskning på høyt nivå.

Det er også ønskelig at det innrettes forskningsprogram gjennom Norges forskningsråd (med ordinære krav til kvalitet) som forutsetter faglig samarbeid mellom forskningsmiljø og aktører i praksisfeltet i barnehagen. Dertil vil det være ønskelig at man innfører en innovasjonsordning i NFR der barnehager/ansatte i barnehager, barnehageeiere og forskningsmiljøer (utdanningsinstitusjoner) sammen kan søke om midler for å teste ut nye innovative løsninger i barnehagesektoren. Slike tiltak vil kunne være med å heve kvaliteten på utdanningen, og ikke minst sikre relevansen inn mot barnehagefeltet.

Når UH-institusjonene tilbyr masterutdanningen, vil det være formålstjenlig at man trekker på noen av de gode erfaringene man har ervervet innenfor ABLU-ordningen. Forpliktende samarbeid med praksisfeltet, varierte arbeidsformer i ABLU løftes frem som særlig positive hva angår tiltak som også bidrar til barnehagebasert kompetanseutvikling. Arbeidsgruppen anbefaler at KD vurderer å bruke

kompetanseutviklingstiltak ved å legge til rette for at barnehager kan søke om midler slik at deres barnehagelærere kan søke om å ta masterutdanning der arbeidsplassen er forpliktende involvert. Det er nødvendig at KD går i dialog med UH-institusjoner som tilbyr relevante barnehagefaglige masterutdanninger for å se på hvordan dette kan organiseres slik at det styrker og ivaretar vitenskapelig og faglig kvalitet som i allerede eksisterende masterutdanningstilbud. En slik utdanningsform vil både kunne bidra til at den aktuelle barnehagen fremstår som et lærende fellesskap, og at barnehagen etablerer god relasjon til en utdanningsinstitusjon med tanke på fremtidig samarbeid.

Masterutdanning må verdsettes

Det er vår vurdering at hvis de nye oppgavene som ligger på barnehagene i ny rammeplan skal løses, så fordrer dette at barnehagene samlet sett tilføres mer barnehagefaglig kompetanse på masternivå på de områder som etterspørres – i tillegg til økt personaltetthet og flere barnehagelærere. Den siste Meld. St 19 *Tid for Lek og læring* uttrykker et mål om å gi et bedre innhold i barnehagen. Ny rammeplan for barnehagen vil selvsagt klart påvirke utviklingen av BLU, men dette er ikke tilstrekkelig. For å oppfylle de nye kravene til kvalitet, og for at dette skal bli et reelt kvalitetsløft, må Kunnskapsdepartementet gi tydelige signaler om at det også trengs ansatte med barnehagefaglig masterutdanning i barnehagene. Trolig bør det legges incitament som gjør det attraktivt for barnehagene å sikre seg personer med barnehagefaglig mastergrad. KD kan også skjerpe kravene til praksislærere, og stille krav til universitets-/høyskole-/utdannings-barnehager om at disse må ha en høy andel av personer med masterutdanning.

Den viktigste endringen må imidlertid partene i arbeidslivet ta et ansvar for å løse. Økt andel barnehagelærere i mastergrad må avspeiles i avtaleverket.

Det tør være evident at det er en del å gå på når det gjelder karriereveier for barnehagelærere. I en TNS-rapport fra 2012³⁰ kartlegges grunnene til hvorfor barnehagelærere slutter i yrket. Studien viser at to fremtredende grunner er mangelen på karriereveier og et for svakt fagmiljø. De intervjuede barnehagelærerne vektlegger at det er for få yrkestitler i barnehagen og at det å utdanne seg videre ikke gir uttelling for karrieren. Mangelen på et sterkt fagmiljø fremheves som en av de viktigste grunnene til at barnehagelærere har sluttet i barnehagen og ikke søker seg tilbake til barnehagene. [Et unisont krav fra barnehagelærerne som intervjues, er at det må være flere pedagoger i barnehagen, dersom de skal gå tilbake til barnehagejobben (ibid., s. 48)] Videre vektlegger informantene at bedre ordninger for kompetanseutvikling og karriereveier, må til for å skape en virksomhet som dekker barnas behov:

Deltakerne vektlegger at barnehagene som arbeidsplass er avhengig av kontinuitet og utvikling for å skape det som trengs for barna. I dag opplever de ikke at sektoren har gode systemer for å holde på de gode fagfolkene. Det finnes mange gode barnehager med stor kontinuitet og ledere som brenner for faget, men mange hadde erfaring med det motsatte. (TNS, 2012, s. 35).

Av de grunnene som vektlegges, er den mest fremtredende at utdanningsnivået er av stor betydning for å styrke relasjonsarbeidet og miljøet for språkutvikling i barnehagene³¹. Spesielt for de yngste

³⁰ TNS Gallup (2012): *Hvordan få førskolelærere til å bli i barnehagene og hvordan bringe reservestyrken tilbake? Gode og mindre gode sider ved det å jobbe i barnehage*. Oslo: TNS Gallup

³¹ Se for eksempel: Tiftikci, N. og Larsen, M. S. (2013). *Virkningsfulde tiltak i dagtilbud. Et systematisk review av reviews*. Aarhus: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning IUP, AaU

barnehagebarna er personalets kompetanse avgjørende og bidrar til å styrke relasjoner mellom barn og ansatte, og barn imellom³².

Flere av UH-institusjonene melder om dyktige og ambisiøse barnehagelærerstudenter og potensielle studenter som er urolige for sitt karrierevalg dersom de velger å satse på kompetanse rettet mot barnehagen. De ønsker å forberede seg på å møte de komplekse utfordringene som ligger på barnehagene ved å ta et femårig utdanningsløp. Dersom de derimot velger et karriereløp rettet mot bare litt eldre barn så er det stillinger og lønn i vente. Dette er i langt mindre grad på plass i barnehagesektoren som helhet. Det er nødvendig at barnehagemyndighet og eiere også gir tydeligere signaler om at det er behov for barnehagefaglig masterutdanning *der barna er* – i barnehagene. I dag finnes det i for liten grad stillingskategorier som muliggjør en karrierevei, og sektoren kommuniserer ikke godt nok at barnehagefaglig masterutdanning er ønsket i barnehagene.

Det vil derfor være ønskelig at det arbeides målrettet for å få på plass egnede stillingskategorier (eksempelvis som barnehagelektor?) med tanke på å sikre gode karriereveier slik at disse også kan forbli i stillinger hvor deres kompetanse anvendes i direkte kontakt med barnehagebarn.

Masterutdanning må erverves

I en første fase vil masterutdanning tas av både ordinære studenter som går videre etter fullført BLU, så vel som av personer som har ervervet seg praksiserfaringer i barnehagesektoren. Andelen som fortsetter direkte etter BLU vil trolig øke, men det vil klart være ønskelig at dagens barnehagelærere fortsetter å ta masterutdanning som videreutdanningstilbud. For de studenter som tar masterutdanning direkte i forlengelsen av BLU, vil studiefinansieringen være tilsvarende som andre masterstudenter i Norge. Det vil imidlertid være avgjørende at fullført masterutdanning gir seg utslag i lønnsnivå og arbeidsoppgaver når denne gruppen går inn i arbeidslivet. For studenter som tar masterutdanning etter noen år i arbeidslivet, vil det være to hovedforhold som må håndteres. For det første må det finnes ordninger der studentene gis anledning til å ta utdanningen helt eller delvis innenfor rammen av sitt arbeidsforhold. I alle fall må det legges til rette for at jobb og studier kan kombineres på en tilfredsstillende måte, og at det etableres ordninger for bl.a. utdanningsstipend (i analogi med helsesektoren). Dernest må studentene vite at masterutdanningen vil resultere i endrede lønnsbetingelser og nye relevante arbeidsoppgaver. Nedskrivning av noe studielån er et virkemiddel som kan tas i bruk.

Masterutdanning må inngå i nasjonal politikk og i nasjonale mål

Kunnskapsdepartementet bør også gi tydelige signaler om en endret politikk på dette området. Arbeidsgruppen foreslår at Kunnskapsdepartementet fastsetter et tydelig mål om en økt andel personer med masterutdanning blant landets barnehagelærere, og at KD også på andre måter markerer at masterkompetanse skal prioriteres i kompetanseutviklingen av barnehagelærere.

15-20 % av alle barnehagelærere skal ha masterutdanning

Vi anbefaler at KD i et 10-årsperspektiv tar inn et mål om et moderat kvalitativt løft ved å slå fast at innen 2027 bør mellom 15%-20% av alle barnehagelærere ha barnehagefaglig masterutdanning.

³² Bjørnstad, E og Samuelsson, I. P. (2013). *Hva betyr livet i barnehagen for barn under tre år. En forskningsoversikt*. Oslo: Høgskolen i Oslo

I tiårsperioden 2007-16 er det til sammen utdannet ca 700 kandidater med barnehagefaglig masterutdanning. Til dette kommer det at den geografiske spredningen ikke er optimal, og at en svært høy andel av disse ikke lenger arbeider i barnehagene.

Pr. i dag utdannes det ca 110 kandidater pr år, og dette vil med dagens planlagte utdanningstilbud trolig øke til 150 kandidater pr år. Det er verd å merke seg at en ganske stor andel av disse studieplassene ikke er fullfinansiert. KD bør sikre finansieringen til de allerede etablerte mastergradstilbudene.

Gitt at man når det nasjonale målet med en 50%-andel av barnehagelærere i alle barnehager, vil Norge ha ca 30 000 barnehagelærere.

Et mål på 15 % masterutdannede barnehagelærere (4 500) i 2027 vil forutsette at det uteksamineres 200 kandidater gjennom heltidsutdanning og 200 nye kandidater gjennom deltidsutdanning. I tillegg er det ønskelig at det igangsettes program som sikrer at en solid andel av de som i dag har tatt videreutdanning som kan innpasses i et masterprogram, bygger ut denne til en full mastergrad (650 i en 10-årsperiode). Ved full uttelling (inklusive de som utdannes gjennom eksisterende program) vil en slik opptrapping gi 5420 kandidater. En lav frafalls-prosent (20%) vil redusere dette tallet til ca 4650 (se detaljer i appendix 1). I tillegg kommer de som allerede har masterutdanning. I tildelte studieplasser vil det bety 200 heltidsplasser (med opptrapping) og 200 deltidsplasser (med opptrapping).

Et mål på 20 % masterutdannede barnehagelærere (6 000) i 2027 vil forutsette at det uteksamineres 300 kandidater pr år gjennom fulltidsutdanning og 300 kandidater pr år gjennom deltidsutdanning. I tillegg er det ønskelig at det igangsettes program som sikrer at en solid andel av de som i dag har tatt videreutdanning (masternivå), bygger ut denne til en full mastergrad (650 i en 10-årsperiode). Ved full uttelling vil en slik opptrapping gi 7020 kandidater. En lav frafalls-prosent (20%) vil redusere dette tallet til ca 5930 (se detaljer i appendiks 1). I tillegg kommer de som pr idag har masterutdanning. I tildelte studieplasser vil det bety 300 heltidsplasser (med opptrapping) og 300 deltidsplasser (med opptrapping).

Satsing på masterutdanninger

I tillegg til å tildele studieplasser, må KD gjennom andre føringer sikre at tilbud om masterutdanning fungerer som det sentrale videreutdanningstilbudet. Det vil trolig fortsatt være ønskelig en stund fremover at kortere videreutdanningstilbud organiseres innenfor rammen av eksisterende barnehagefaglige masterutdanninger. Det vil imidlertid være ønskelig at slike videreutdanningstilbud ikke gis som separate kurs, men som del av en ordinær masterutdanning. På sikt bør fulle mastertilbud etterspørres og prioriteres fremfor kortere videreutdanningstilbud.

Faglig sett er det også ønskelig at en god andel av utdanningene gis i en kontekst hvor studenter med barnehage-praksis tilbringer tid sammen med studenter som nylig har tatt grunnutdanning. Faglig sett vil det være store gevinster ved å la studenter med solid barnehagepraksis interagere med studenter som har teorifaglig fersk kompetanse, og i tillegg kan bringe inn innsikter fra forskningsfronten. Det er ikke ønskelig at utdanningsmyndigheter stiller krav om at videreutdanninger skal gjennomføres separat fra ordinære masterprogram.

Økonomi

De økonomiske konsekvensene følger i hovedsak av forslaget om å tildele nye studieplasser. I følge arbeidsgruppens estimat vil det bety 300 heltidsplasser (med opptrapping over 2 år) og 300 halvtidsplasser (med opptrapping over 4 år), samt eventuelle midler for å bringe kandidater med eksisterende videreutdanning frem til fullført mastergrad. I tillegg kommer noen administrative kostnader i KD, samt bevilgninger til NOKUT (utvidet tilsyn). Videre kan det påløpe midler til utlysninger i regi av Forskningsrådet, samt midler for å stimulere forsterket partnerskap mellom barnehage og UH-institusjoner.

Kunnskapsdepartementet bør i forbindelse med denne reformen også vurdere å foreta en ny vurdering av hvorvidt finansieringskategoriene for barnehagefaglige mastergrader bør være de samme som ved annen lærerutdanning.

Masterutdanning i barnehagerelaterte fagområder

Flere av de faglige satsningsområdene gir seg selv i lys av de områdene som er prioritert ovenfor. Det kan være grunn til å tydeliggjøre fra KDs side at det vil kunne være noen masterutdanninger som vil fordre en særlig innretning mot barnehagefeltet, mens andre masterutdanninger trolig vil profitte på at de gis med en studentgruppe som ikke utelukkende er rekruttert fra barnehagesektoren.

Det må imidlertid være et ufravikelig krav at masterutdanninger som tilbys må være forankret i et bredt fagmiljø som driver forskning på relevante forskningsfelt, og med barnehagesektoren som særskilt interessefelt (jf. Studiekvalitetsforskriften § 3-2).

Masterutdanninger direkte innrettet mot barnehageområdet (inkl. studentmålgruppe)

NRLU bør i samarbeid med KD utarbeide et forslag til prioriterte masterutdanninger og nasjonale overordnede føringer og krav til barnehagefaglige masterutdanning i tråd med Meld St 2016 Kultur for kvalitet i høyere utdanning, der det generelt sett er ønskelig med mindre detaljstyring fra sentralt hold, og mer vekt på tydelige forventninger kombinert med tillitsbyggende arbeid.

Forslag til tiltak

1. Kunnskapsdepartementet og NRLU nedsetter en arbeidsgruppe som får i oppdrag å utarbeide forslag til nasjonale overordnede føringer og krav til barnehagefaglige masterutdanning. Mandatet til denne arbeidsgruppen må ikke komme i konflikt med de nye føringene fra KD om mindre detaljstyring fra sentralt hold.
2. Kunnskapsdepartementet prioriterer satsning på Masterutdanninger.
 - a. Kortere videreutdanninger rettet mot barnehagelærere utfases og erstattes av satsning på helhetlige barnehagefaglige masterprogram. Enkeltemner fra masterutdanningene kan subsidiært tilbys som videreutdanning.
 - b. UH-institusjoner bør samarbeide om masterprogram, og fordele emner mellom seg som kan inngå i felles masterutdanning.
3. Kunnskapsdepartementet fastsetter et nasjonalt mål om at 20 % av alle barnehagelærere skal ha masterutdanning i 2027.

4. Kunnskapsdepartementet tildeler 300 heltidsplasser (med opptrapping over 2 år) og 300 halvtidsplasser (med opptrapping over 4 år), til institusjoner som faglig sett er i stand til å etablere og tilby relevante masterprogram.
5. Kunnskapsdepartementet sikrer at eksisterende mastertilbud rettet mot barnehagefeltet blir fullfinansierte, og KD tildeler midler til institusjonene for å sikre at kandidater med allerede fullførte enkeltemner innenfor masterprogram (videreutdanning) kan fullføre hele mastergraden.
6. KD setter NOKUT i stand til å foreta forsterket tilsyn med barnehagelærerutdanninger (bachelor og master) i analogi med NOKUTs aktiviteter rettet mot ulike typer lærerutdanninger
7. KD etablerer ordninger og incentiver som gjør det attraktivt for barnehagene å sikre seg personer med masterkompetanse innen relevante fagområder.
8. KD ber lærerutdanningsinstitusjonene selv vurdere og fatte vedtak om institusjonens eventuelle barnehagefaglig masterutdanningsprogram kvalifiserer for å kunne jobbe som praksislærere i barnehagen, i tillegg til de som idag har kortere videreutdanninger i veiledning.
9. KD initierer og finansierer relevante forskningsprosjekter gjennom NFR som forutsetter faglig samarbeid mellom forskningsmiljø og praksisfeltet i barnehagen
10. KD bør innføre en innovasjonsordning med tanke på å utvikle forsterket partnerskap mellom barnehage og UH-institusjoner der barnehager kan søke om støtte til å bli universitets-/høgskole-/utdannings-barnehager..
11. KD innfører en innovasjonsordning i NFR der barnehager/ansatte i barnehager, barnehageeiere og forskningsmiljøer (utdanningsinstitusjoner) sammen kan søke om midler for å teste ut nye innovative løsninger i barnehagesektoren.
12. Partene i arbeidslivet oppfordres til å vurdere egnede stillingskategorier for barnehagelærere med barnehagefaglig mastergrad som skal komme barnehagen som organisasjon og barna til gode.
13. Alle relevante aktører på barnehagefeltet må sørge for at kompetansen til barnehagelærere med mastergrader nyttiggjøres til å videreutvikle kvaliteten i barnehagen.
14. KD kan vurdere å etablere ordninger for utdanningsstipend for barnehagelærere som vil ta masterutdanning samtidig som de har jobb i barnehage.
15. Statens lånekasse omgjør studielån til stipend ved fullført barnehagefaglig masterutdanning på normert tid.
16. KD bør etter spørre mer forskning knyttet til omfanget av ansatte med barnehagefaglig masterkompetanse og betydningen av dette for måloppnåelsen av kompetansestrategien som helhet.

Appendix 1

Opptappingsplan for å nå 15 % eller 20 % av barnehagelærere med Masterkompetanse innen 2027

Plan for 15 % av barnehagelærerne med masterutdanning

År	Eksisterende	Videreutd - Master	Ordinære Studieplasser (heltid)	Studieplass er deltid	Totalt
2017	110				110
2018	110				110
2019	150		200		350
2020	150	50	200		400
2021	150	150	200	200	700
2022	150	200	200	200	750
2023	150	150	200	200	700
2024	150	50	200	200	600
2025	150	50	200	200	600
2026	150		200	200	550
2027	150		200	200	550
Summer	1 570	650	1 800	1 400	5 420
Sum etter 20% frafall	1 570	520	1 440	1 120	4 650

Plan for 20 % av barnehagelærerne med masterutdanning

År	Eksisterende	Videreutd - Master	Ordinære Studieplasser (heltid)	Studieplass er deltid	Totalt
2017	110				110
2018	110				110
2019	150		300		450
2020	150	50	300		500
2021	150	150	300	300	900
2022	150	200	300	300	950
2023	150	150	300	300	900
2024	150	50	300	300	800
2025	150	50	300	300	800
2026	150		300	300	750
2027	150		300	300	750
Summer	1 570	650	2 700	2 100	7 020
Sum etter 20% frafall	1 570	520	2 160	1 680	5 930

Appendix 2

Beskrivelse av dagens UH-sektors satsning på masterutdanninger rettet mot barnehagefeltet: Kultur for kvalitet... eller grunn til bekymring?

UHR gjorde en spørreundersøkelse høsten 2016 blant sine medlemsorganisasjoner hvor man kartla omfang og spektret av mastertilbud som finnes i lærerutdanningsinstitusjoner for fremtidens skolelærere og barnehagelærere i Norge. De fleste UH-institusjoner som tilbyr lærerutdanning la frem omfattende og ambisiøse planer om mange og differensierte mastertilbud rettet mot grunnskolelærerutdanning. Ingen av hverken de mindre eller store offentlig eide UH-institusjonene planla å tilby flere parallelle mastertilbud rettet mot barnehagesektoren. Kun DMMH la frem en offensiv satsning og vil tilby et differensiert mastertilbud rettet mot lærere som jobber med barn under opplæringspliktig alder.

Masterutdanningstilbud for barnehagelærere – nærhet til praksisfelt og forskningsforankring

Oversikten over mastertilbudet kan deles i to hovedgrupper; masterstudier som er særlig konstruert med fokus på tidlig barndom (rettet mot barn før skolepliktig alder) og mastertilbud som er rettet mot flere ulike yrkesgrupper (deriblant også barnehagelærere).

Sammenslåingen av universiteter og høyskoler som har preget sektoren synes ikke å bidra til en styrking av satsningen på utdanning og forskning rettet mot barns læring før skolepliktig alder, snarere tvert imot. Satsningen på mange masterutdanninger innen GLU kommer til å kreve stor satsning på å bygge opp forskning rettet mot barns læring i aldersgruppene knyttet til GLU programmenes inndeling etter klasse 1-7; 5-9. Mange UH-institusjoner er matriseorganisert, og det er grunn til å tro at fagmiljøene vil komme til å ønske å jobbe inn mot undervisning og forskning knyttet til GLU fordi dette er universitetenes og høyskolenes satsningsområder der det vil kanaliseres prestisjefylte undervisningsutviklings- og forskningsmidler.

Masterstudier rettet mot barnehagelærere

Høgskolen i Østfold, DMMH, Universitetet i Stavanger, Høgskolen på Vestlandet og Høgskolen i Oslo og Akershus tilbyr masterstudier i barnehage-pedagogikk/-vitenskap/-kunnskap. HSN tilbyr master i pedagogikk med fordypning i barnehageutvikling. Universitetet i Agder, Høgskolen i innlandet og Samisk høyskole planlegger å starte nye masterprogram som er direkte rettet mot barnehagelærere. Flere av de etablerte masterutdanningstilbudene har vært tilgjengelige i mange tiår. Disse utdanningene har vært viktige for å rekruttere kompetent personale til jobber i KD, for utviklings- og tilsynsarbeid, samt barnehageadministrasjon i kommuner og private barnehageorganisasjoner og for å rekruttere profesjonsnære høgskolelektorer i pedagogikk på UH-institusjonene selv. Dessverre rapporterer flere UH-institusjoner om at det synes å være et problem at barnehagene ikke beholder ansatte som tar slik relevant masterutdanning. Rapporten *Sammen om kvalitetsutvikling og kompetanseløft for fremtidens barnehager* viser at det er behov for flere ansatte med barnehagefaglig masterkompetanse i barnehagene. Manglende stillingskategorier, manglende vilje fra arbeidsgivere til å gi lønnsøkning for masterutdanning, samt manglende etterspørsel fra arbeidsgiver på bruk av deres nyervervede masterkompetanse oppgis som grunner til ansatte med masterkompetanse forsvinner fra barnehagene.

Eksempel Trøndelag

DMMH satser på å tilby hele fire (nylig NOKUT akkrediterte) masterutdanninger som særlig er rettet mot barnehagelærere, en satsning som ligner på det mange av UH-institusjoner satser på å tilby av ulike femårig GLU masterutdanninger. De nye fordypningsmulighetene på barnehagefeltet samsvarer i stor grad med den tematiske satsningen i *Kompetanse for fremtidens barnehage* (s. 10), og omfatter *barnehageledelse, spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom, barnekultur og kunstpedagogikk* i tillegg til *barnehagekunnskap – barndom i et samfunn i endring*. DMMHs satsning bygger på en forståelse for at det er et behov for å utdanne flere barnehagelærere med masterkompetanse som vil jobbe direkte med barn i barnehager, noe som må til for virkelig å løfte kvaliteten i norske barnehager. Flere ansatte i barnehager med barnehagefaglig masterkompetanse vil bidra til å øke kvaliteten på barnehagelærerutdanningen, siden 100 dager av BLU-utdanningen skjer i barnehager der studentene mottar veiledning. I Trøndelag har det lenge vært god barnehagedekning, og kommuner i Trøndelagsregionen har gått foran og gitt lønn etter utdanning også for barnehagelærere med relevant masterutdanning. Vi tror at et slikt godt samspill er avgjørende for om kompetanseløftet skal lykkes på sikt og rekrutteringen til masterutdanningene bestå. Arbeidsgruppen anbefaler at sentrale myndigheter gir insentiver som kan bidra til å styrke en slik positiv utvikling og se på hvordan andre regioner i Norge kan få til et tilsvarende godt samarbeid som kan bidra til et kvalitetsløft for sektoren.

Masterstudier med en bredere sektortilknytning enn bare barnehage...

Høgskolen i Volda, Universitetet i Tromsø, Universitetet i Agder, Høgskolen i innlandet, Høgskolen på Vestlandet, NLA Høgskolen, Nord universitet, HSN tilbyr bredere masterutdanningsprogram som ikke utelukkende er rettet mot barnehage. Eksempler på kjernebegreper i navn på disse program er undervisningsvitenskap, pedagogikk, spesialpedagogikk, pedagogisk ledelse/utdanningsledelse/organisasjon og leiing. Disse programmene retter seg ofte både mot skolelærere og barnehagelærere, og evt. andre. Det er verd å reise spørsmålet om hvorvidt bredden i masterprogrammene i for stor grad går på bekostning av behovet for spesialisert kunnskap om tidlig barndom.